

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Кафедра слов'янської філології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної  
роботи

\_\_\_\_\_Олександр ГОЛОВКО

«\_\_\_\_\_»\_\_\_\_\_20 \_\_р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

**Сучасна російська мова (Морфологія. Частина 1)**

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

галузь знань 03 «Гуманітарні науки»

спеціальність \_\_\_\_\_ 035

«Філологія» \_\_\_\_\_

освітня програма «Мова і література (російська), літературне редагування і  
створення

контенту» \_\_\_\_\_

спеціалізація 035.034 «Слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – російська»

—  
вид

дисципліни

обов'язкова

факультет філологічний

2022 / 2023 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою філологічного факультету

«24» червня 2022 року, протокол № 13

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Фільчук Тетяна Федорівна, кандидат філологічних наук, доцент ЗВО.

Програму схвалено на засіданні кафедри слов'янської філології

Протокол від «23» червня 2022 року № 1

Завідувач кафедри Людмила ПЕДЧЕНКО

\_\_\_\_\_  
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено з гарантом освітньої (професійної) програми  
(керівником проектної групи) «Мова і література (російська), літературне  
редагування і створення контенту»

Гарант освітньої (професійної) програми  
(керівник проектної групи) Тетяна ШЕХОВЦОВА

\_\_\_\_\_  
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією філологічного факультету

Протокол від «24» червня 2022 року № 7

Голова науково-методичної комісії Євгенія ЧЕКАРЕВА

\_\_\_\_\_  
(підпис) (прізвище та ініціали)

## ВСТУП

Програма навчальної дисципліни **«Сучасна російська мова (Морфологія. Частина 1)»** складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки першого **(бакалаврського)** рівня вищої освіти спеціальності **035 «Філологія»** спеціалізації **035.034 «Слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – російська»**

### 1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни **«Сучасна російська мова (Морфологія. Частина 1)»** полягає у підготовці фахівців (в тому числі іноземних), здатних розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі лінгвістики, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, а саме у вивченні специфіки лексико-граматичних класів слів російської мови, правил їх змін, граматичних норм, проведенні морфологічного аналізу слів російської мови, що включає в себе визначення їх граматичних значень, засобів і способів вираження; у формуванні загальних і фахових компетентностей.

*Загальні компетентності*

ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 3. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій, зокрема для вирішення стандартних завдань у практичних ситуаціях.

ЗК 4. Уміння пропонувати свої послуги на ринку праці, укласти договір, співпрацювати з фахівцями, спілкуватися у професійному середовищі тощо.

ЗК 5. Здатність працювати в міжнародному контексті; розуміння культур та традицій інших країн.

ЗК 6. Здатність працювати в команді та автономно.

ЗК 7. Здатність адаптуватися до нових ситуацій, генерувати нові ідеї.

ЗК 8. Дотримання етичних принципів як з точки зору професійної чесності, так і з точки зору розуміння можливого впливу досягнень з філології на соціальну сферу.

ЗК 9. Здатність інтерпретувати інформацію в усній формі, перекладати та реферувати її письмово.

ЗК 10. Здатність усно та письмово спілкуватися українською та російською мовами.

ЗК 12. Набуття гнучкого мислення, відкритість до застосування філологічних знань в широкому діапазоні можливих місць роботи та повсякденному житті.

*Фахові компетентності*

ФК 1. Здатність володіти базовими знаннями в галузі професійноорієнтованих гуманітарних наук в обсязі, необхідному для здійснення професійної науково-дослідної та викладацької діяльності.

ФК 3. Здатність розуміти процеси розвитку мовних і літературних процесів, їх зв'язку з суспільством, уміти використовувати ці знання в педагогічній діяльності.

ФК 4. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань.

ФК 5. Розуміння основних проблем дисциплін, що визначають конкретну філологічну галузь, їх взаємозв'язку в цілісній системі знань.

ФК 6. Здатність до збирання й аналізу, систематизації та інтерпретації мовних, літературних фактів, інтерпретації та перекладу тексту.

ФК 7. Здатність реалізовувати знання з основних понять і концепцій сучасної мовознавчої і літературознавчої науки, вільно оперувати мовознавчим та літературознавчим матеріалом.

ФК 8. Здатність створювати усні й письмові тексти різних жанрів і стилів державною, російською та іноземними мовами.

ФК 9. Здатність створювати, перекладати та редагувати текстовий контент.

ФК 10. Здатність використовувати відповідне програмне забезпечення для проведення філологічних досліджень.

ФК 11. Здатність здійснювати коректуру та редагування текстів різних типів.

ФК 12. Здатність використовувати професійно-профільовані знання й уміння в організації видавничої діяльності.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Сучасна російська літературна мова (Морфологія. Частина 1)» є:

- обмеження граматичного значення від інших видів лінгвістичного значення;
- виділення граматичних елементів в слові, визначення їх способів вираження;
- виявлення специфіки морфологічних парадигм;
- визначення семантики морфологічних категорій різних частин мови; їх основних ознак;
- визначення синтаксичних характеристик кожного граматичного класу слів, характерних для різних частин мови типів синтаксичних зв'язків і функцій;
- аналіз й класифікація морфологічних мовних явищ, розкриття законів їхнього функціонування й розвитку; розвиток зв'язного мовлення, формування вміння аналітично мислити, робити узагальнення та висновки, стимулювання пізнавальної діяльності.

1.3. Кількість кредитів: денна форма навчання – 4 кредити; заочна форма навчання – 4 кредити.

1.4. Загальна кількість годин: денна форма навчання – 120 годин; заочна форма навчання – 120 годин.

| 1.5. Характеристика навчальної дисципліни |                                     |
|-------------------------------------------|-------------------------------------|
| Обов'язкова                               |                                     |
| Денна форма навчання                      | Заочна (дистанційна) форма навчання |
| Рік підготовки                            |                                     |
| 2-й                                       | 2-й                                 |

| Семестр                        |          |
|--------------------------------|----------|
| 4-й                            |          |
| Лекції                         |          |
| 32 год.                        | 10 год.  |
| Практичні, семінарські заняття |          |
| 32 год.                        | 4 год.   |
| Лабораторні заняття            |          |
| 0 год.                         | 0 год.   |
| Самостійна робота              |          |
| 56 год.                        | 106 год. |
| Індивідуальні завдання         |          |
| 0 год.                         |          |

У разі викладання дисципліни у малочисельній групі кількість годин, відведених на лекції, практичні, семінарські та лабораторні заняття скорочується до 70% від вказаних у таблиці 1.5., а кількість годин самостійної роботи відповідно збільшується.

#### 1.6. Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких програмних результатів навчання:

ПРН 1. Розрізняти світобачення і світорозуміння кожної культурно-історичної епохи, орієнтуватися у полікультурному середовищі; усвідомлювати різноманітність культурних традицій, сучасні підходи до мультикультуризму і культурного багатоманіття.

ПРН 2. Вміти самостійно набувати знання в різних галузях сучасної науки та застосовувати їх у професійній діяльності; вміти працювати автономно та в колективі.

ПРН 3. Вміти здійснювати фахову комунікацію рідною, державною та іноземною мовами.

ПРН 4. Вміти працювати з інформацією: інтерпретувати, перекладати та реферувати її в усній та письмовій формі.

ПРН 5. Володіти базовими знаннями з філологічних наук; вільно володіти мовознавчою та літературознавчою метамовами; вміти аналізувати мовні та літературні явища; вміти використовувати досягнення сучасної лінгвістики, літературознавства та перекладознавства.

ПРН 6. Аналізувати російські та українські тексти різних типів; розпізнавати семантично споріднені морфологічні та синтаксичні явища в російській і українській мовах з метою професійних дій при перекладі з обох мов; виконувати переклад з російської мови на українську та з української мови на російську.

ПРН 7. Вміти створювати усні й письмові тексти різних жанрів і стилів; виявляти стилістичні, смислові, композиційні та технічні вади тексту та редагувати його.

ПРН 9. Знати методи та інструментальні засоби комп'ютерних технологій пошуку, обробки, подання, зберігання і захисту наукової інформації.

ПРН 10. Вміти користуватися системою Windows, офісними технологіями (MS Office), додатковими пакетами, системами оптичного розпізнавання, програмами статистичної обробки текстів.

## **2. Тематичний план навчальної дисципліни**

### *Розділ 1. Вступ до морфології. Частини мови*

#### *Тема 1. Вступ до морфології*

Предмет і завдання морфології. Зв'язок морфології з лексикою, словотвором і синтаксисом. Граматичне значення. Ознаки граматичних значень. Відмінність ГЗ від лексичного і дериваційного. Загальнограматичні та приватнограматичні значення. Граматичні засоби вираження ГЗ. Співвідношення між граматичними значеннями та граматичними засобами. Способи вираження ГЗ.

Слово і словоформа. Словоформа як об'єкт вивчення в морфології. Особливості афіксальних словоформ. Поняття парадигми. Морфологія як наука про типи парадигм. Словотворення і формотворення.

Морфологічна категорія як система протиставлених один одному граматичних значень, виражених певними граматичними показниками. Класифікація МК за числом грамем, за способом вираження граматичного значення, за типами граматичної опозиції, за змістом граматичного значення.

#### *Тема 2. Вчення про частини мови*

Поняття про частини мови. Історія вивчення частин мови. Принципи виділення частин мови. Компромісність традиційного частимовного членування як відображення мовної асиметрії.

Загальна характеристика частин мови сучасної російської мови (у зіставленні із українською). Самостійні частини мови (у зіставленні із українською). Дієслово як формальний і семантичний центр речення. Імена, їх семантичні і граматичні ознаки. Числівники і займенники як дискусійні класи слів. Службові частини мови. Критерії службовості. Вигук. Явище перехідності в системі частин мови.

Лексико-граматичний розряд як лексична група, що взаємодіє з морфологічною (граматичною) категорією.

### *Розділ 2. Іменник*

#### *Тема 3. Загальна характеристика іменників*

Іменник як частина мови: категоріальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичні функції.

#### *Тема 4. Лексико-граматичні розряди іменників*

Неграматичний характер розподілу іменників на власні та загальні.

Розряди іменника, пов'язані з можливістю / неможливістю рахунку: іменники конкретні, абстрактні, речовинні і збірні. Використання форм числа в дериваційних цілях. Розряд і багатозначність слова. Основні суфікси речовинності, абстрактності, збірності.

Лексико-граматичний розряд істоти / неістоти іменників, її формальний прояв у формі знахідного відмінка, розряд і лексичне значення слова.

Характеристика лексико-граматичних розрядів іменників російської мови у зіставленні із українською мовою.

#### *Тема 5. Категорія числа*

Категорія числа як словозмінна морфологічна категорія. Число як обов'язковий і регулярний елемент значення іменників.

Квантитативна актуалізація форм конкретних іменників.

Творення форм множини. Відношення між графемами числа у конкретних іменників. Значення форм однини і множини. Іменники *singularia tantum* і *pluralia tantum*.

#### Тема 6. Категорія роду

Морфологічна категорія роду як класифікаційна категорія іменників. Рід і погоджувальний клас.

Беззмистовність і лексична роз'єднаність МК роду у неістот.

Рід іменників-істот. Типи родових опозицій іменників-істот, що позначають людей і тварин. Іменники спільного роду.

Рід невідмінюваних іменників та аббревіатур.

Характеристика морфологічної категорії роду іменників російської мови у зіставленні із українською мовою.

#### Тема 7. Категорія відмінка

Відмінок іменників як словозмінна змістовна морфологічна категорія.

Формальні показники відмінка. Питання про кількість відмінків.

Значення відмінків. Неможливість протиставлення відмінків за значенням. Граматична і лексична функції відмінка. Відмінкова опозиція, побудована на протиставленні значень граматичних по первинній функції відмінків.

Характеристика морфологічної категорії відмінка іменників російської мови у зіставленні із українською мовою.

#### Тема 8. Відмінювання іменників

Відмінювання іменників як зміна за відмінками і числами. Фактори, що впливають на зміну іменників.

Типи відмін іменників. Основні, неосновні та варіативні флексії. Субстантивні, ад'єктивні і змішані типи відмін іменників. Основні типи парадигм (у зіставленні із українською мовою).

### 3. Структура навчальної дисципліни

| Назви розділів і тем                               | Кількість годин |              |    |         |         |    |              |              |    |         |         |    |
|----------------------------------------------------|-----------------|--------------|----|---------|---------|----|--------------|--------------|----|---------|---------|----|
|                                                    | Денна форма     |              |    |         |         |    | Заочна форма |              |    |         |         |    |
|                                                    | Усього          | у тому числі |    |         |         |    | Усього       | у тому числі |    |         |         |    |
|                                                    |                 | л            | п  | ла<br>б | ін<br>д | ср |              | Л            | п  | ла<br>б | ін<br>д | ср |
| 1                                                  | 2               | 3            | 4  | 5       | 6       | 7  | 8            | 9            | 10 | 11      | 12      | 13 |
| <b>Розділ 1. Вступ до морфології. Частини мови</b> |                 |              |    |         |         |    |              |              |    |         |         |    |
| Тема 1. Вступ до морфології                        | 22              | 6            | 6  |         |         | 10 | 24           | 2            | 2  |         |         | 20 |
| Тема 2. Вчення про частини мови                    | 18              | 4            | 4  |         |         | 10 | 22           | 2            |    |         |         | 20 |
| Разом за розділом 1                                | 40              | 10           | 10 |         |         | 20 | 46           | 4            | 2  |         |         | 40 |

| Розділ 2. Іменник                            |     |   |   |  |  |    |     |   |   |  |  |    |
|----------------------------------------------|-----|---|---|--|--|----|-----|---|---|--|--|----|
| Тема 3. Загальна характеристика іменників    | 10  | 2 | 2 |  |  | 6  | 6   |   |   |  |  | 6  |
| Тема 4. Лексико-граматичні розряди іменників | 14  | 4 | 4 |  |  | 6  | 11  |   |   |  |  | 11 |
| Тема 5. Категорія числа                      | 14  | 4 | 4 |  |  | 6  | 13  | 2 |   |  |  | 11 |
| Тема 6. Категорія роду                       | 14  | 4 | 4 |  |  | 6  | 13  | 2 |   |  |  | 11 |
| Тема 7. Категорія відмінка                   | 14  | 4 | 4 |  |  | 6  | 20  | 2 | 2 |  |  | 16 |
| Тема 8. Відмінювання іменників               | 14  | 4 | 4 |  |  | 6  | 11  |   |   |  |  | 11 |
| Разом за розділом 2                          | 80  | 2 | 2 |  |  | 36 | 74  | 6 | 2 |  |  | 66 |
| Усього годин                                 | 120 | 3 | 3 |  |  | 56 | 120 | 1 | 4 |  |  | 10 |
|                                              |     | 2 | 2 |  |  |    |     | 0 |   |  |  | 6  |

#### 4. Теми практичних занять

| № з/п | Назва теми                                                                                                                                | Кількість годин |        |
|-------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------|--------|
|       |                                                                                                                                           | денна           | заочна |
| 1     | Вступ до морфології<br>Граматичні значення, засоби і способи їх вираження.<br>Словоформа. Морфологічна парадигма. Морфологічна категорія. | 6               | 2      |
| 2     | Вчення про частини мови                                                                                                                   | 4               |        |
| 3     | Іменник як частина мови                                                                                                                   | 2               |        |
| 4     | Лексико-граматичні розряди іменників                                                                                                      | 4               |        |
| 5     | Морфологічна категорія числа іменників                                                                                                    | 4               |        |
| 6     | Морфологічна категорія роду іменників                                                                                                     | 4               |        |
| 7     | Категорія відмінка іменників                                                                                                              | 4               | 2      |
| 8     | Типи відмінювання іменників. Морфологічний розбір іменників                                                                               | 4               |        |
|       | Разом                                                                                                                                     | 32              | 4      |

#### 5. Завдання для самостійної роботи

| № з/п | Види, зміст самостійної роботи                                                                                                                                                                            | Кількість годин |        |
|-------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------|--------|
|       |                                                                                                                                                                                                           | денна           | заочна |
| 1     | Види самостійної роботи: підготовка до аудиторних занять, пошуково-аналітична робота.<br>Граматичне значення. Відмінність ГЗ від лексичного і дериваційного. Ознаки граматичного значення. Типи формально | 10              | 20     |

|   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |    |    |
|---|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|----|
|   | виражених ГЗ. Способи вираження ГЗ. Словоформа як об'єкт вивчення в морфології. Особливості афіксальних словоформ. Поняття парадигми. Морфологія як наука про типи парадигм. Словотворення і формотворення. Морфологічні категорії. Класифікація морфологічних категорій.                                                                                                                                                                                                                                              |    |    |
| 2 | Види самостійної роботи: підготовка до аудиторних занять, пошуково-аналітична робота.<br>Поняття про частини мови та історія їх вивчення.<br>Принципи виділення частин мови: семантичний, морфологічний, синтаксичний. Характеристика частин мови сучасної російської мови (у зіставленні із українською). Явище перехідності в системі частин мови.                                                                                                                                                                   | 10 | 20 |
| 3 | Види самостійної роботи: підготовка до аудиторних занять, пошуково-аналітична робота.<br>Іменник як частина мови: категоріальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичні функції.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | 6  | 6  |
| 4 | Види самостійної роботи: підготовка до аудиторних занять, пошуково-аналітична робота.<br>Лексико-граматичні розряди іменників: істоти / неістоти; розряди іменника, пов'язані з можливістю / неможливістю рахунку, і МК числа: конкретні, абстрактні, речовинні і збірні іменники. Використання форм числа в дериваційних цілях. Розряд і багатозначність слова. Основні суфікси речовинності, абстрактності, збірності                                                                                                | 6  | 11 |
| 5 | Види самостійної роботи: підготовка до аудиторних занять, пошуково-аналітична робота.<br>Категорія числа як словозмінна морфологічна категорія. Квантитативна актуалізація форм конкретних іменників. Творення форм множини. Значення форм однини і множини. Іменники <i>singularia tantum</i> і <i>pluralia tantum</i> .                                                                                                                                                                                              | 6  | 11 |
| 6 | Види самостійної роботи: підготовка до аудиторних занять, пошуково-аналітична робота.<br>Класифікаційна морфологічна категорія роду іменників. Рід і погоджувальний клас. Беззмистовність і лексична роз'єднаність МК роду у неістот. Рід іменників-істот. Типи родових опозицій іменників-істот, що позначають людей і тварин. Іменники спільного роду. Визначення роду у незмінних іменників, аббревіатур. Характеристика морфологічної категорії роду іменників російської мови у зіставленні із українською мовою. | 6  | 11 |
| 7 | Види самостійної роботи: підготовка до аудиторних занять, пошуково-аналітична робота.<br>Категорія відмінка іменників як словозмінна змістовна морфологічна категорія. Питання про кількість відмінків. Значення відмінків. Неможливість протиставлення відмінків за значенням. Граматична і лексична функції відмінка. Первинна і вторинна функції відмінків.<br>Характеристика морфологічної категорії відмінка іменників російської мови у зіставленні із українською мовою.                                        | 6  | 16 |
| 8 | Відмінювання іменників. Фактори, що впливають на зміну іменників.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | 6  | 11 |

|  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |    |     |
|--|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|-----|
|  | Типи відмін іменників. Основні, неосновні та варіативні флексії. Субстантивні, атрибутивні і змішані типи відмін іменників. Основні типи парадигм (у зіставленні із українською мовою). Утворення варіантних відмінкових форм іменників. Морфологічний аналіз іменників (розбір двадцяти п'яти словоформ) |    |     |
|  | Разом                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | 56 | 106 |

## 6. Індивідуальна робота

Не передбачена робочим навчальним планом.

## 7. Методи навчання

При викладанні курсу на основі різних засад використовуються такі методи навчання, як словесні, наочні, практичні; підготовка до вивчення нового матеріалу, вивчення нового матеріалу, закріплення, контроль і оцінка; пояснення лектора, самостійна робота; дедуктивно-індуктивні, традиційні (порівняння і аналогія), аналітичні та синтетичні методи; стимулювання; пояснювально-ілюстративні, проблемного викладу, частково-пошукові.

## 8. Методи контролю

Рейтингова система оцінки успішності студентів складається з поточного (бліцопитування, оцінювання практичних робіт, завдань для самостійної роботи), проміжного (контрольна робота, передбачена навчальним планом), підсумкового (іспит) контролю.

## 9. Схема нарахування балів

| Поточний контроль та самостійна робота |    |          |    |        |    |    |    | Разом                                                        | Екзаме<br>н | Сума |
|----------------------------------------|----|----------|----|--------|----|----|----|--------------------------------------------------------------|-------------|------|
| Розділ 2                               |    | Розділ 3 |    |        |    |    |    | Контрольна<br>робота,<br>передбачена<br>навчальним<br>планом |             |      |
| T1                                     | T2 | T3       | T4 | T<br>5 | T6 | T7 | T8 |                                                              |             |      |
| 20                                     |    |          |    |        |    |    |    | 15                                                           | 60          | 100  |
|                                        |    | 25       |    |        |    |    |    |                                                              | 40          |      |

## Критерії оцінювання навчальних досягнень

### Критерії оцінювання поточного контролю

Оцінка «відмінно» виставляється студентові, якщо він виконав не менш як 90–100% завдань, допустив помилки, що не впливають на загально високий рівень виконання завдання виявив високий рівень володіння теоретичним матеріалом та здатністю належним чином реалізовувати ці знання на практиці, виявив самостійність в аргументації та доборі прикладів і здатності виконувати як типові, так і нетипові завдання.

Оцінка «добре» виставляється студентові, якщо він виконав не менш як 70–90% завдань, допустив помилки, що не впливають на загально хороший рівень виконаного завдання виявив

хороший рівень володіння теоретичним матеріалом та здатністю належним чином реалізовувати ці знання на практиці, але виявив меншу самостійність в аргументації та доборі прикладів і здатності виконувати як типові, так і нетипові завдання.

Оцінка «задовільно» виставляється студентові, якщо він виконав не менш як 50–70% завдань, допустив помилки, що не впливають на загалом задовільний рівень виконаного завдання виявив задовільний рівень володіння теоретичним матеріалом та здатністю належним чином реалізовувати ці знання на практиці, але виявив недостатню самостійність в аргументації та доборі прикладів і здатності виконувати як типові, так і нетипові завдання.

Оцінка «незадовільно» з можливістю повторного складання виставляється студентові, якщо він виконав менше ніж 50% завдань, допустив значні помилки, виявив незадовільний рівень володіння теоретичним матеріалом та здатністю належним чином реалізовувати ці знання на практиці, не виявив самостійність в аргументації та доборі прикладів і здатності виконувати як типові, так і нетипові завдання.

### Проміжний контроль (контрольна робота, передбачена навчальним планом)

| Оцінка        | Бали  | Визначення                                                                                                                                                                                                                            |
|---------------|-------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| відмінно      | 13–15 | виставляється студентам, які показали різнобічні системні знання програмового матеріалу, вміння бездоганно виконувати завдання.                                                                                                       |
| добре         | 10–12 | заслужують студенти, які показали повні знання програмного матеріалу, успішно виконали завдання, але зробили кілька негрубих помилок, а також допустили декілька неточностей.                                                         |
| задовільно    | 7–9   | виставляється студентам, які показали знання основного навчального матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та майбутньої роботи за обраною професією, виконали завдання, передбачені навчальною програмою дисципліни. |
| не задовільно | 0–6   | отримують студенти, які показали прогалини в знаннях основного навчально-програмного матеріалу, зробили принципові помилки в ході виконання завдань або не виконали його.                                                             |

### Підсумковий контроль (екзамен)

| За національною шкалою | За шкалою вищого навчального закладу | Визначення                                                                                                                                                                                                                                                           |
|------------------------|--------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| відмінно               | 36–40                                | Робота відзначається повнотою і вичерпністю. Студент вільно орієнтується в концептуальному просторі курсу, володіє теоретичними та практичними знаннями про словоформу, парадигму, граматичне значення, морфологічну категорію; принципи розподілу слів за частинами |

|               |       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
|---------------|-------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|               |       | <p>мови, семантичні і граматичні ознаки кожної частини мови, відмінності між знаменними і службовими частинами мови; склад і граматичну семантику морфологічних категорій кожного лексико-граматичного класу; вміє утворювати різні форми слів; пояснювати процеси, що відбуваються на стиках основ і граматичних афіксів; виявляти фактори, що обмежують утворення словоформ у той чи інший спосіб; проводити морфологічний аналіз словоформ іменників; самостійно аналізувати мовні факти і факти науки, демонструючи професійний рівень мовної компетенції.</p> <p>Імплементацию теоретичних знань до практики доведено до автоматизму.</p> |
| добре         | 32–35 | <p>Вище середнього рівня з кількома негрубими помилками. Студент володіє теоретичними знаннями, проте практичне їх застосування не є таким, що доведено до автоматизму.</p> <p>Загалом правильна робота з невеликою кількістю помилок. Студент має деякі прогалини в теоретичних знаннях, що не стосуються фундаментальних положень.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
| задовільно    | 20–31 | <p>Непогано, але зі значною кількістю недоліків. Істотні лакуни в теоретичних знаннях, навички практичної роботи не виходять за межі застосування лише основних теоретичних положень на практиці, є виключно репродуктивними. Виконання задовольняє мінімальні критерії. Мають місце грубі помилки у морфологічному аналізі іменників.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
| не задовільно | 0–19  | <p>Потрібно додатково працювати перед тим, як отримати позитивну оцінку. Теоретичні знання відсутні, студент спроможний виконувати морфологічний аналіз лише на елементарному рівні.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |

### Шкала оцінювання

| Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру | Оцінка за національною шкалою       |                                  |
|----------------------------------------------------------------|-------------------------------------|----------------------------------|
|                                                                | для чотирирівневої шкали оцінювання | для дворівневої шкали оцінювання |
| 90 – 100                                                       | відмінно                            | зараховано                       |
| 70–89                                                          | добре                               |                                  |
| 50–69                                                          | задовільно                          |                                  |

|      |              |                  |
|------|--------------|------------------|
| 1–49 | незадовільно | не<br>зараховано |
|------|--------------|------------------|

## 10. Рекомендована література

### Основна і допоміжна література

1. Гужва Ф. К. Морфологія російської мови. Київ, 1987.
2. Добролюбова Г. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. Дієслово та його форми. Службові частини мови. Житомир, 2021
3. Загнітко А. П. Теоретична граматики сучасної української мови. Морфологія. Синтаксис. Донецьк, 2001. 662 с. URL: [http://litmisto.org.ua/?page\\_id=15](http://litmisto.org.ua/?page_id=15)
4. Захлюпана Н. М., Кузьма І. Т., Кутня Г. В. Морфологія: навчально-метод. посібник. Львів, 2009. 120 с.
5. Мацегора І. Л. Сучасна російська мова (морфологія). URL: <https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=852>
6. Олексенко О. А., Павлова І. А. Сучасна українська мова. Морфеміка. Словотвір. Морфологія. Навчальний посібник. Харків: вид-во Іванченка І. С., 2018. 276 с.
7. Порівняльна граматики. URL: <https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=7011>
8. Російська граматики: У 2 т. / гол. ред. Н. Ю. Шведова. Т. 1, 1980. URL: <http://rusgram.narod.ru/index1.html>
9. Селіванова О. О. Сучасна російська мова. Морфологія: Підручник. Черкаси, 2013. 288 с.
10. Сидоренко Є. М. Морфологія сучасної російської мови. В 2-х ч. Ч. І: Загальна теорія частин мови. Іменні частини мови. Сімферополь, 2000.
11. Сучасна російська мова (Морфологія. Ч. 1) / укладач Т. Ф. Фільчук. 2023. URL: <https://classroom.google.com/c/NDg5MzM0Mzc1NDc2>
12. Циганенко Г. П. Морфологія сучасної російської мови: Вступ. Іменні частини мови. Донецьк, 2005.

### Словники і довідкова література

1. Великий тлумачний словник російської мови / гол. ред. С. Кузнецов. URL: <https://gufo.me/dict/kuznetsov>
2. Граудіна Л. К., Іцкович В. О., Катлінська Л. П. Граматична правильність російської мови. Досвід частотно-стилістичного словника варіантів. URL: <http://padaread.com/?book=22110>
3. Залізник А. А. Граматичний словник російської мови. URL: <https://starling.rinet.ru/cgi-bin/response.cgi?root=%2fusr%2flocal%2fshare%2fstarling%2fmorpho&morpho=1&basename=morpho\zaliznia\dict&first=1>
4. Комплексний словник української мови: Орфоепія. Морфеміка. Морфологія. Словотвір. Орфографія / Уклад. О. О. Дудка, В. Д. Пономаренко, О. О. Тележкіна. Харків: Ранок, 2014. 640 с. (Серія «Активне навчання»).
5. Орфоепічний словник російської мови: Вимова, наголос, граматичні форми / за ред. Р. І. Аванесова. URL: <https://obuchalka.org/20190829113483/orfoepicheskii-slovar-russkogo-yazika-proiznoshenie-udarenie-grammaticheskie-formi-okolo-65000-slov-borunova-s-n-voroncova-v-l-eskova-n-a-avanesov-r-i-1989.html>

## 11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. <https://sites.google.com/site/ukrainskafilologia/home/movoznavcij-cikl/morfologia>
2. <http://ukrajinskamova.org.ua/morfolohiya-slovotvir-i-syntaksys/>
3. Блог професора О. Пономарева: <https://www.bbc.com/ukrainian/topics/ponomariv>
4. Мова – ДНК нації / освітній проєкт: <https://ukr-mova.in.ua/>

5. Словники України онлайн: <http://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>.
6. Словник української мови онлайн (т. 1-11):  
<https://services.ulif.org.ua/expl/Entry/index?wordid=1&page=0>.
7. Словник української мови у 20-ти томах ONLINE:  
<http://services.ulif.org.ua/expl/Entry/index?wordid=1&page=0>.